

PALMKNIHY
knihy ve vaší dlaní

Konec starých časů

Vladislav
Vančura

OBSAH

Předmluva bernarda spery	6
Stránka dějepisu	16
Přípravy k zimnímu honu	19
Kratochvíle v lesku	24
Větrník	33
Společnost v loveckém zámku	43
Kníže alexej	54
Kuře na rožni	67
Advokát a můj pán	80
Noční příhody	86
Vypravování o ruských vánocích v poli	94
Poštilost milenců	100
Záměna	120
Hra v karty	133
Susanne	151
Hodina šermu	160
Políček	169
Monomachia	182
Přípravy na cestu	201
Útěk	220
Doslov	237

Předmluva Bernarda Spery

Se strany knížete Nikolajeviče Megalrogova, o němž se ještě dozvíte, že měl huňatá chřípí a obyčej sedati blízko u ohně, se proslýchá tolik podivuhodných příhod, že bych byl blázen, kdybych je nezaznamenal. Část věcí, o kterých chci vypravovat, jsem slyšel od svých přátel, část od řečeného knížete, a zbytek jsem viděl na vlastní oči. Za ty ručím.

Jsem stár a chud jako kostelní myš. Tyto paměti mě však mohou postavit na nohy. Chcete slyšet, co si od všech slibuji?

Sud burgundského, nenadálou čest a lásku, pozvání na svatby a vposled peníz, který obrátím buď na krejčího, buď na knihkupce.

A když už padla zmínka o výdělku, potřeboval bych velmi nutně částku, kterou bych přispěl své skotské přítelkyni. Byla propuštěna roku 1921 z domu pana Josefa Stoklasy pro nicotnou příhodu s koflíkem a od těch dob nenalezla místa. Ví bůh, že nádobka, kterou jsme rozbili, nestála za nic. Její cena nebyla větší, než je cena mého kalamáře z kočičího stříbra. Skotka upustila onu číšku zároveň s několika lahvemi o druhé hodině s půlnoci, v pokojíku, kde jsem spával. Byl jsem tehdy poněkud rozjařen a tropil jsem hluk. Sotva padlo pár písniček, začali se k nám sbíhat lidé a mezi nimi přišel i můj pán. Naznačoval jsem mu, že škoda, ani okolnosti, které ho pobuřují, nestojí za řeč, ale Stoklasa (který byl pouhý chrapoun) se přiklonil k mínění klíčnice a vykázal napřed Skotku jménem Ellen a potom i mě, který se jmenuji Spera.

Býval jsem knihovníkem na zámku Kratochvíli a v převratných dobách – kolem roku osmnáctého – zároveň s vévodským zbožím jsem přešel v držení řečeného Stoklasy.

Dobře počítáno, nebyl ani Josef Stoklasa lecjaký hejhola z veřejné čítárny. Proslul daleko široko jako republikán a ve válečných časech stůj co stůj špatně smýšlel o rakouském císaři. Jeho věhlas můžete změřiti uznáním, kterého se mu dostalo, a toto uznání opět cenou Kratochvíle.

Koupě řečeného majetku se táhla dvě léta. Obě sněmovny jí věnovaly svou pozornost a můj pán byl toho času vláčen po novinách. Zakusil lecjakých příkoří i urážek. Pamatuji se, jak ho sázeli za stůl a jaká mu dávali jména. Začínali vyšinulcem a končili zlodějem. Na štěstí můj pán přišel na myšlenku zříditi z členů své rodiny družstvo. Odtud se karta obrátila. Úřadům se dostalo, což jest jejich, a věci šly vesele vpřed. Nakonec byla Kratochvíle koupena a prodána za babku. Byl bych špatný sluha, kdybych o svém pánu smýšlel vlídně a bez zaujetí. Sřežím se toho a chci se vyvarovati i ostatních chyb. Přečetl jsem pěknou řadu svazků a ledacos jsem pochytil od spisovatelů starých i novějších, ale psáti budu přece jen, jak mi narostl zobák. Nač mám předstírat nestrannost, k čemu mi mají sloužiti ctnosti, kterých si nikdo neváží a jež každý vyžaduje? Aby se dvě stránky této čmáranice dostaly do čítanek? Přisámbohu, to je znamenitý úděl, ale nám, kteří jsme zestárli a jako opičky s talířkem obcházíme *Svatého Bartoloměje*, neběží o podobné věci. Jděte mi k šípku! Venku je leden, metelice se střídá s bláznivým povětrím a můj kabát je samá díra. Myslíte, že nepohoda a bídné střevíce vnukají trpělivost čekat 10 let na pochvalu akademiků? Zříkám se jí! Chtěl bych daleko spíše si koupit k večeri kuře než platit za podobného dobráka.

Ostatně nevěřím na nemastná a neslaná vypravování. Na rozdíl od licoměrníků a lidí bez chuti tvrdím, že každý příběh má být kořeněn láskou a nenávistí. Má čpěti po kotlíku, v němž byl uvařen, má býti tak vypravován, abyste poznali jeho kuchaře, jako piják vína pozná vinici, kde se urodila jeho láhev.

Měl jsem na svého pána Josefa Stoklasu spadeno hned od té chvíle, kdy se ujal držení našeho nádherného statku. Bylo to v zimě roku osmnáctého. Pamatuji se velmi dobře na první setkání. Tehdy jsem stál s lesníky, lokaji, kuchaři a služkami na vnějším nádvoří Kratochvíle. Malý Marcel (to je poslíček z důchoďu) nám dal znamení, když Stoklasův vůz vjížděl východní brankou. Měli jsme tak tak čas vyrovnat řadu. Srazili jsme paty, zatáhli břicha, prsa ven a hlavy pěkně vzhůru. Po mém boku stála slečna Corneliie, klíčnice s

hrotitými prsy. To mě připravilo o rozvahu. Corneliina ňadra pozorována zpříma rozjařují, ale neznám nic směšnějšího, díváte-li se na ně se strany. Věřte mi na slovo, nemohl jsem se udržet a otrásl jsem se smíchy jako býk, jemuž utahují podpěšku.

Za těchto nenáležitých úkazů vešel náš nový pán. Hodil po mně okem a bylo zle. Proč? Jen proto, že mi skákal ohryzek nahoru a dolů. Jen proto, že jsem byl červený jako šašek.

Nemohu schvalovati své tehdejší počínání, bylo snad chlapecké, ale co byste tomu řekli? Ten netykavka, ten chlapík s jménem jen tak halabala sehnáním za kus papíru se opravdu dopálil a začal trhat rameny! Chtěl bych se vsadit, že si myslil něco o posměváčcích a že mi zazlíval dobrý rozmar. Je to vztahovačný chlap.

Byl bych ze srdce rád oplatil panu Stoklasovi špatné přivítání, ale člověk, jako jsem já, nesmí popustit hněvu. Praštit za sebou dveřmi? Eh, rozmyslil jsem si to. Chtěl jsem se udržet a tak, neznaje jiné cesty (abych se regentovi zalíbil) než práci, podjal jsem se vyučování jeho dcer.

Slečny Stoklasovy se jmenovaly Kitty a Michaela. Prvé bylo 13 a druhé 20 let. Vypočetl jsem si na prstech, do jaké míry se asi vyznají v cizích jazycích, a nabídl jsem se za jejich učitele. Mluvím francouzsky, jako když bičem mrská, a čtu obstojně Keatse. „Nuže, dáme se s chutí do díla,“ povídám svému pánu. „Začneme Villonem, posvítime si na Shakespeara a podíváme se na zuby české slovesnosti.“

Stoklasa si dal říci a všechno šlo jako na drátku. Cítil jsem, že sedím opět pevně. Ale co čert nechtěl! Sotva jsem zavřel knihu po první lekci angličtiny, naznačila mi slečna Michaela, že jsem nedouk.

Táhl jsem do knihovny se starou mzdou (je to pár bídých korun).

Nechci tvrdit, že můj přízvuk zní pařížsky, a jakživ jsem nebyl v Dublině, ale že bych nevěděl, co je to gramatika? Fi, doposud se zardívám, vzpomenu-li si, jak Michaela opravovala mé tvary.

Pan Stoklasa je nevědomec a postrádá vlastního úsudku. Požádal mě, abych se věnoval raději literaturám a zasvětil Kitty do jejich

škol. Pokud jde o francouzštinu, povolal k nám od břehů Sekvany slečnu Susanne. Vyučování jazyku anglickému svěřil pak skotské učitelce jménem Ellen.

Odtud bylo jasno, že mi nepokvete na Kratochvíli pšenice. Jal jsem se tedy ohlížet, kde bych získal nějaký peníz na cestu za novým živobytím.

Jak jsem již naznačil, nebyla věc s prodejem Kratochvíle tak hladce skoncována. Pan Stoklasa přišel do zámku jako regent. My jsme ovšem věděli, že je ruka v rukávě a že pan Stoklasa Kratochvíli dříve nebo později koupí, ale ve smyslu právním přece jen trvalo jakési mezivládi. Opakoval jsem si to častěji, než bylo třeba, a kladl jsem si otázky, komu náleží talířek, s něhož jídám, a kniha, kterou držím na svých kolenou.

To vše jsou zapletené věci, já však, aniž nadělám více hluku, než si žádá přirozená zdráhavost, která nás nutí, abychom mluvili o vlastních chybách šetrně, řeknu, že jsem se dopustil jakéhosi opominutí. Stejným právem mohl bych mluvit o krádeži.

Ve vévodské knihovně našeho zámku bylo několik svazků zvlášť znamenitých. Čert mi nedal spát. Dlouho jsem je překládal s místa na místo a z ruky do ruky. Bylo mi líto nádherných textů, krásných myšlenek a skvělých výrazů. Bylo mi ze srdce líto té krásné latiny, ale neměl jsem ani haléře a můj nový pán po mně ohrnoval nos. Cítil jsem, že mě jednoho dne vykáže, a tak nebylo vyhnutí, než rychle jednat. Rozhodl jsem se pro knihu DE CAPITIBUS SERVORUM. Je to slátanina plná nesmyslů, ale její spisovatel užívá nevyrovnatelného slovosledu a nadto! v první kapitole jsou slovní obraty, při nichž vás jímá závrať a při nichž zapomínáte prst mezi zuby jako snílek. Krátce, nemohl jsem se rozloučit ani s touto neřádnou knihou. Krev, kterou auctor prolévá na svých stránkách, prolhanost, ba i hrubá a nevědomá mysl byla mi příliš drahá. Zdálo se, že zůstanu chud a bez hříchu.

Zatím nastával podzim a blížilo se období honů.

V ten čas za okolností, které vylíčím, přišel na náš statek kníže Alexandr Nikolajevič Megalrogov, plukovník cara Mikoláše II. Ten

člověk obrátil Kratochvíli naruby. Pobláznil Susanne, malého Marcela, Kitty, Michaelu, ba i mého pána Josefa Stoklasu. Příčiněním tohoto divného člověka jsem přišel o přátelství Corneliino, a když jsem se potom chtěl přiblížiti k slečně Susanne, ukázala mi jen kvůli němu dveře. Myslím, že nám byl toho člověka čert dlužen. Trýznil lidi posměchem, vyvolal plno křiku, měl pletky milostné, pletky s pravdou a lží, pletky pro peníze a konečně pletky svého druhu, v nichž jsem rozeznával jakýsi básnivý přízvuk. Řečený plukovník byl u nás přezván BARON PRÁŠIL. Je to dobrodruh, snůška podvodů, krás a dobrých forem, které mě zhusta uchvacovaly a jimž kinu, nemaje co jíst a pít. Za pobytu tohoto BARONA jsem byl dohnán do úzkých a tak mi nic nezbyvalo, než abych oživil svou starou myšlenku. Rozhodl jsem se, že se obohatím na účet knihovny, avšak prodávati básníka mi připadalo jako prostá krádež.

Možná, že předbíráním kazím svůj příběh, ale nemohu připustit, abyste si utvořili nesprávný názor o mé poctivosti. Věc se přihodila asi takto: Jednoho dne jsem dostal dopis od své sestry Anděly, žádala, abych jí poslal 1000 korun. Tento nicotný peníz měl zachránit její dceru a mou neteř od zřejmé potupy. – Nuže, chcete říci, že jsem si počínal mrzce, chtěje sehnati potřebnou částku? Nikoli! Nemohl jsem oslyšet sestřinu vroucí prosbu a vrátil jsem se k záměru prodati jednu z knih. Hledal jsem tu nejhorší, ale (jak jsem již naznačil) v každém slově je krapet pánaboha. Trásl se mi ruce a nevěděl jsem si rady. Tu mě osvítila skvělá myšlenka: Strhl jsem vazbu s JIHOČESKÉ KRONIKY a dostal jsem za ni od jakéhosi Holand'ana (který se tehdy potloukal kolem ZLATÉ KORUNY) právě tolik, kolik má sestra požadovala. Mohl jsem býti spokojen, ale má dobrota mi působila nové a nové nesnáze. Peníze, které jsem v duchu určil své nešťastné neteři, octly se v kapsáři jiné dívky. Chudinka! byla ještě uraženější než Eliška.

Šlo o dobrý skutek a neměl jsem tedy čeho želet, ale člověk není pánem svého nitra. Dolehly na mě výčitky. Chodil jsem jako stín, byl jsem shovívavý ke všem lidem a velmi jsem se měl k svému pánu.

Cinkaje v kapse zbytkem drobných, oslovoval jsem jej, řka: „Milosti, jak jste spal?“ A opět: „Milosti, jak se máte?“ Činil jsem se, seč jsem byl, ale zvrácená Prozřetelnost mě hnala dál a dál trním špatného svědomí a houštinami nových příhod až k okamžiku, kdy jsem spatřil, že můj pán otáčí mezi prsty vazbou, za niž jsem právě stržil své mrzké zlaťáky. Bylo mi z toho nanic. „Vidím,“ řekl jsem, přemáhaje vnitřní pohnutí, „že se vám podařilo získat úhledný padělek. Jakým účinkům byla asi tato kůže vydána, aby za jediný měsíc zestárla o osm set let? Kolika rázů drobných kladívek bylo třeba, aby se sprostá vepřovice pokryla větévkami tamaryškovými?“ Můj pán zůstavil poznámku bez odpovědi a požádal o zápalku. Měl ustálený zvyk kouřiti z krátké dýmky. Díval jsem se za ním, jak přechází od globů k soše Artemidině, a zatím co ke mně střídavě obracel svůj zášijek a chlupatou tvář, vyvstával před mým duševním zrakem starý vévoda.

Moje obraznost je dosti živá, neboť jsem rostl v sochařské dílně, kde se nicotná hlína a balvany seskupují v nádherná těla. Má matka sloužila sochaři, který byl knížetem mezi mistry svého umění. Má drahá matka a já jsme přicházeli každého jitra se škopkem a košťaty a vesele jsme poklízeli smetiště mezi kopyty světcova hřebce a prstíky světáckých VENUŠÍ. A kdykoliv bylo matce pokleknouti nad některou loužičkou, dotýkal jsem se úkradkem soch, jejich paží, beder a prsů, jež byly tak nádherné, že mi podnes zbyla smyslnost v konečcích palce a ukazováku. V této dílně jsem býval velmi často uchvácen a má mysl nabývala tvaru LVA, ODDANOSTI, VÍRY a především toho, po čem prahne naše srdéčko v období rané mladosti.

Duchu takto vytríbenému není zajisté nesnadno představit si vévodu, jehož jsem ve svůj čas vídal až do omrzení často zívati a klíti. Přivřel jsem oči, abych dal poznovu vzniknouti vévodským střevícům, holeni, dříku a hlavě, která se věčně kývala sem a tam.

Vévoda průkazský byl špatně oblečený venkovan s nuzáckou tváří plnou vrásek. Nos měl tenký a zahnutý po způsobu turecké šavle, uši náramné, přiléhající a bez záhybů, oči jako hrot kordu,

zuby vlčí, vlasy divouské, bradu jako pěst. Býval oholen, ale jeho strnisko připomínalo hračky kuchařek naplněné prstí, z nichž po celý rok vyráží pažitka. Jeho obličej byl zbrázděn vráskami odshora dolů a opět napříč. Zdálo se, že se tvůrci znelíbilo jeho vlastní dílo a že poznamenal vždy křížkem do očí bijící úchytky od pravidel krásy, jako se poznamenávají chyby v písemných pracích na latinských školách.

Můj drahý vévoda! Pocítil jsem zřetelné hnutí lásky, vida jej státi na starém místě, bok po boku s novým pánem našeho zámku, našich luk, doubrav a žitnišť. Stoklasa srovnán s vévodou byl v mnohém ve výhodě. Tučný, růjný, s knírkem, s břichem, s lalokem, se zášijkem – bůh ví, že převyšoval vévodu o dvě hlavy.

Není zajímavější hra než ta, kterou nám skýtá naše představivost. Jestliže jsem si vyvolal tak jasný obraz starého vévody, činil jsem to proto, abych – maje na očích oba své pány – srovnal jejich způsoby. Kdybych byl zcizil desky JIHOČESKÉ KRONIKY vévodovi, nevyvázl bych se zdravou kůží. Můj starý pán vyřizoval podobné věci zkrátka. Sotva pojal podezření, že někdo něco posmejčil, již ho držel za hlavu a již lítaly políčky. Domníval jsem se, že rázné jednání patří k věci, a čekal jsem něco podobného i od pana Stoklasy. Ale chyba lávky. Můj nový pán si hleděl dýmky a ani nehnul rukou. Když se konečně ozval, neřekl v podstatě nic, než že by si přál viděti zevrubný seznam svých kněh.

Mluvil s nedůvěrou a bez odvahy. Cítil jsem, že mě podezřívá a že se mu nedostává důkazu, který by mu skytl práva chytiti mě za křídlo.

Ano, ano! Ne, ne! Proboha, jednejme rozhodně a věcně! Řekl jsem, že můj jasný vévoda měl dobrý zvyk tlouci nás po hlavě. Nasbírali jsme jich nepočítaných, polovinu s té a polovinu s oné strany, nicméně vládla mezi námi shoda a důvěřivost. Ten starý mluvka nesmlčel ani slovíčko a ještě si něco přimyslel, aby mi mohl vypílat oslů a oslích hlav.

Za těchto láskyplných vzpomínek nemohl jsem zcela zatajit pohrdnutí k věcem současným a k samozvancům, kteří zalidnili Kratochvíli.

Tehdy, snad aby se ukázalo, že lidská vůle proti úradku Prozřetelnosti pranic neznamená, začal jsem se sbližovati (proti vlastní vůli) se Skotkou Ellen. To byla má odplata. Kníže Alexandr, jehož mně osud stavěl stále do cesty, měl při událostech, které se u nás zběhly na sklonku jeho pobytu, přece jen jakýsi úspěch, ale já jsem šel od deseti k pěti. Corneliie byla ta tam, Susanne milovala jiného a mne se chytla ta, na niž jsem nikdy nepomyslel.

Ted', po letech, nacházím však v tomto svazku jakési perné štěstí, a kdyby měly skotské dívky jiný způsob odívání a méně ostrý jazyk, kdyby byly méně pepřené a kdyby jejich noha byla vyklenutá a nikoli ploská, kdyby jejich nos nepřesahoval míru a kdyby se naplnila aspoň polovina toho, po čem toužím, došel bych klidu. Žel, poznávám, že je mi souzen věčný vzruch.

A přece! Nebýt knížete, mohl jsem doposud sedět za kratochvílskou pecí!

Nevtírá se vám mínění, že to byl dareba? Pletichařil a potom slyšel růst travu. Byl to falešný hráč, podvodník, dobrodruh a možná, že vyzvídal vojenské věci. Snad jen proto kolem sebe viděl plno úkladníků a špehů. Způsobil mi tím řadu nesnází.

Ke všem zlým zkouškám a strážným vzbudil plukovník Alexandr Nikolajevič velkou přichylnost v malém Marcelovi, v Susanne, v Kitty a snad i v Michaele. Báł jsem se, že jim zahraje nějaký čertovský kousek. Sám za mnoho nestojím, ale srovnán s PRÁŠILEM jsem pouhé neviňátko.

Susanne a řečená dvojice mladých lidí byli zapleteni do příhod knížete Alexeje a tak ho milovali a tak mu byli oddáni, že za ním šli jako slepí a hluší.

Možná, že si na něho ještě vzpomínají a že jim po tolika letech nedá ten skvělý podvodník spát. Necht', dnes je Susanne velká dáma a Kitty odrostla už dětským střevícům. Necht' si dnes dělají, co se jim líbí. Já už necítím tu tíseň a nebezpečství, tu záři jejich

ruměnců a smutek jejich zklamání. Dej jim pánbůh zdraví, jim oběma a rovněž Marcelovi! Jsem jejich přítel. Já, starý chlipník, jsem jim držel palec a doposud jsem na jejich straně. Můj bože, kdož ví, kde teď jsou, kdož ví, nevězí-li v mé kůži.

Ale to sem nepatří! – Pokud vím, dopadlo všechno dobře. Kdyby tomu bylo jinak, snad bych se ani neodhodlal psát tyto paměti. Ale Susanne a obě sestřičky překonaly všechno zlé, co se přiházívá dívkám v období panenství. Prošly bez úhony branou, o níž se říká, že je těsnější než brána nebeská. Věřím, že jsou z nich znamenité paní a že to Marcel daleko dotáhl. Zatím co plukovník tropil své kousky, učili se rozeznávat ti pravdu od lži a poznávali skutečnost, jež bývá mnohdy tak smutná a vždy nejkrásnější.

Proč bych měl tedy otálet? Proč se mám zbavovat výdělků? Proč má zůstat Ellen v chudobě? Zvážil jsem všechny důvody proti vydávání pamětí a našel jsem je plané. Budu psát!

Možná, že v mé knize najdete lečjaký nesmysl, ale těmito nesmysly Marcel a Kitty právě zmoudřeli! Přeji si, abyste aspoň z tohoto důvodu nesoudili mé povídačky příkře.

Járku, nic není důležitého po tomto vítězství mých přátel. Důchod? Vazba, kterou vzal čert? Jděte mi s takovými hloupostmi! To vše se stalo před 15 lety. Jestliže mi tehdy bylo 43, je mi dnes málem 60. Jestliže byly toho času mé střevice pevné, padají mi teď s nohy. A co mám odpovědět Ellen? Nemá chuděra ani rukavičky.

Krátce, chci si něco vydělat, a protože nic jiného neumím, napíši paměti o úzkostech dětí a o dobrodružství BARONA PRÁŠILA.

Možná, že má kniha bude přece k něčemu dobrá. Budu sice psát, jak se říká, s pěnou u huby a dotknu se sem a tam Stoklasy či současných mravů, ale kdo má uši k slyšení, pozná, že je slečna Michaela krásná, že můj podvodný plukovník byl v jistém smyslu chlapík a že každému spratkovi uvázlo za nehty něco člověčiny.

Ellen ovšem nesdílí mého stanoviska. Domnívá se, že každý příběh má být v knize zušlechtěn. Ellen však má nestatečnou povahu. Pamatuji se, jak si slabošsky vedla po příhodě s rozbitým koflíkem. Když nás tehdy přistihli, plakala hlavně proto, že vyšlo

najevo, odkud přináším láhve k našim družným schůzkám. „Já,“ pravila s veškerou hrdostí svého kmene, „jsem nikdy neokusila z jediné lahvice a vykládala jsem Bernardovi ve zlé, že to činí.“ To nebyla pravda. Přihýbali jsme si společně. Nicméně ani tato lež Ellen nezachránila. Táhli jsme oba a dveře do špižírny byly opatřeny petlicí s visacím zámkem.

Pravíte, že tento nicotný příklad nic neznamená? Souhlasím, ale chcete přisvědčit lhaní? Opakuji, že je snazší mluvit pravdu. Ostatně milovníci výmyslů a skreslenin přijdou na své, poslouchající PRÁŠILA. Poskytl jsem mu v tomto vypravování místa v naději, že s tímto mluvku, který je tak dokonalý strůjce úspěchu, dojde uznání i tato kniha.

Stránka dějepisů

Maje liči ti život na zámku Kratochvíli, mohu začíti po způsobu dějepisců a sledovati vše od Adama, anebo mohu vypravovat, co mě napadne třeba na přeskáčku. Vybral jsem si způsob prvý.

Zámek Kratochvíle byl založen ve století XII. jakýmsi košíkářem, který se ubíral v den svátého Matěje na výroční trh do města Krumlova. Řečený košíkář se jmenoval Koketák. Nesl v každé ruce 10 košíků a nemohl ani smeknouti lidem, s nimiž se potkával. Ta věc mu vynesla štěstí. Právě na místě, kde stojí nyní náš zámek, potkal opata ze ZLATÉ KORUNY. Pan opat jel v kočáře. Koketák se mu uklonil a již měl na jazyku křesťanské pozdravení, ale jak se klaněl, spadly mu dva košíky do bláta. Tu se košíkář nezdržel neslušného zaklení. Opatovi věc neušla, zakabonil se, vystoupil z kočáru, a aby dal chlapovi na pamětnou, jal se skákati po jeho zboží a rozdupal mu všechny košíky. Přitom se opat oháněl a mával rukama, až mu spadl s prstu nádherný prsten. Měl k zbláznění velkou cenu. Opat (jak byl v ráži) nic nepozoroval, ale všemi mastmi mazaný Koketák si dobře zapamatoval místo, kam prsten padl.

Když pak byl opat hotov se svým ponaučením, řekl košíkáři, aby se klidil k d'asu. „Jestliže tě potkám po druhé,“ děl, „a nedáš-li mi křesťanské pozdravení, nebudu už skákat po tvém zboží, ale potrestám tě, stokrát citelněji.“

Toho se Koketák ulekl, ale přece jen měl odvahu zeptati se opata, skákal-li vskutku jen po jeho zboží. Opat přisvědčil. „Milosti,“ děl opět Koketák, „nemáte v obyčeji brát své slovo zpátky?“

„Nikterak,“ odvětil opat a hotovil se vstoupit! do vozu. „Nuže,“ odušil opět Koketák, „rozumím-li dobře, Milosti, daroval jste mi právě krásné místo, neboť mimo košíky jste zasáhl svým střevícem dvacet pět stop půdy vpravo a vlevo.“

Když to opat uslyšel, dal se do zvučného smíchu a doopravdy daroval onomu Koketákovi něco země. Učinil to, maje ruku v týle a

pronášeje tato slova: „Tu máš, ty chlapíku, za *kratochvíli*, kterou jsi mi způsobil.“

Odtud (jak snadno poznáváte) pochodí jméno našeho zámku. Koketák jej postavil v přísném slohu MISTRA TŘEBONŠKŮHO. (Tu je na místě zmíniti se, že nejde o renesanční Kratochvíli poblíže Nechánic.) Peníze na tuto stavbu stržil za opatův prsten. Potom si košíkář opatřil nádherný meč, a maje vše, co skýtá dobré právo, odvděčil se opatovi ranou do plecí. Vykonav to, přivlastnil si jmění klášterní a držel je až do své smrti. Tento člověk založil vznešený rod Koketáků. Paní toho rodu slynuły nádhernými lýtky a jeho mužové vynikali v poli. Avšak žádný z nich nedosáhl slávy Koketáka Posledního, jenž, připjav si kříž, srazil jedinou ranou tři saracénske hlavy. Byl proto přezván JEHŇÁTKO. Onen pán neměl dítek a padl u Milána. Odtud se počíná na Kratochvíli vláda Tchoříků. Po Tchořících přišli Burbuláni, po Burbulánech Markvartici, po Markvarticích Vejřinové, po Vejřinech Kouřideři a tak dále až po znamenitý rod VÉVODŮ PRŮKAZSKÝCH, který na Kratochvíli vládl po celé století až do roku 1918. Poslední vévoda se jmenoval Marcel. Byl to můj starý pán, týž, u něhož já, Bernard Spera, jsem sloužil v knihovně.

Když byla obnovena česká samostatnost, prchl můj pán (jakkoli se neměl čeho obávat) do Tyrolska. Kratochvíle osířela. Tehdy byly pohnuté doby a se všech stran se proslýchalo, že se dělníci svezou pánům po kobylce. Neuvykl jsem plavat proti proudu, odstěhoval jsem se tedy do vévodského kabinetu a místo Seneky jsem četl Marxe. U nás v kuchyni šily tehdy holky kokardy a křičely přitom po způsobu Pařížanek z rybího trhu. Krátce zámek nezámek, všichni jsme v Čechách toužili, aby člověk vydychl a lidsky žil.

Ptáte se, jak jsem si to představoval? Hned vám odpovím. Teď, když můj pán vzal do zaječích, ze srdce jsem si přál zaujmouti jeho místo a býti vévodou. To není nic divného. Kdybyste se otázali žáčka, čím chce být, odpoví vám bez rozmyšlení, že učitelem. To je běh světa. Kostelník chce býti farářem, farář biskupem, biskup kardinálem. Každý baží o stupínek výš a každý si žádá zůstat v

řadě, s níž se obeznámil. Vsadím se, že kdyby mohl mluvit mezek, odušil by vám na podobnou otázku: Chci býti mezkářem!

Podle tohoto pravidla kdekdo se na Kratochvíli hotovil uchopiti vládu do vlastních rukou. Z toho vznikly všelijaké třenice a škoda na majetku. Byl tedy čas, aby Národní shromáždění jmenovalo u nás regenta. Stal se jím pan Josef Stoklasa.

Řečený Josef Stoklasa byl bohat. Mohl Kratochvíli za slušnou cenu koupit, ale nové zákony toho nedovolovaly. Odtud vznikly dlouhé tahačky. Jedni advokáti psali dopis za dopisem do Tyrolska a druzí, vévodští, živě odpovídali do Čech. Pan Stoklasa sedal do úmoru ve své pisárně a hledal nějaké východisko. Ale věc se zamotávala čím dál tím více. Úřady mu naznačovaly, že některé okrajové lesy budou od našeho majetku odděleny a některé vmezežené statky že budou přiřknuty sedlákům. Nebylo vyhnutí, pan Stoklasa věc oželel, ale brousil si dál zuby na jádro Kratochvíle, které zůstávalo nedotčeno. Opakoval svou žádost s takovou naléhavostí a tak urputně, že jsme se svého regenta začali trochu bát. Do státního převratu o něm u nás nikdo nevěděl, avšak od dob obnovené samostatnosti vyskytovalo se Stoklasovo jméno vždy častěji a častěji. Seznamovali jsme se s jeho zásluhami a přijali jsme ho za svého pána. Učinili jsme to dost neochotně, ale co dělat? Všichni jsme poznávali, že dříve nebo později dosáhne toho, po čem jeho srdce baží.

Tím jsou zhruba vyčerpány skutečnosti spojené se směnou držitelů zámku Kratochvíle. Je čas vypravovati vlastní příběh.

Přípravy k zimnímu honu

Na počátku měsíce prosince roku 1920 vzal si náš nový pán do hlavy uspořádati hon tak znamenitý a tak vznešený, že se mu nic nevyrovná. Dozvěděl jsem se o tomto plánu z třetí ruky a řekl jsem si, že lidé panu Stoklasovi opět neporozuměli. Nádhera! Fi, nic se mu tak nepříčí jako podobná vydání. Chtěl jsem uvésti věc na pravou míru, a protože jsem se domníval, že Stoklasa pospíchá, stloukl jsem narychlo několik honců a několik ručnic.

Lesy našeho zámku byly velmi rozsáhlé. Proháněli se v nich jeleni a daňci, v oborách bylo hojnost srnčích kozlů a na polích nepočítaných zajíců. Často jsem se zálibou postál v brambořišti, dívaje se, jak si to ušáci hrnou do svahů a jak se jim přitom bělá zadeček. Věru, není nic krásnějšího než procházeti polem, není nic krásnějšího než potkati laň na pokraji lesa, a nevím, co se vyrovná obědu v loveckém domku.

Když jsem tedy zaslechl o honbě, vzkázal jsem lesmistrovi, aby byl nazítří ráno se svými mládenci přichystán a čekal na nás na kratochvílském nádvoří.

Ráno před osmou hodinou jsem pak vyhledal pana Stoklasu a pravil jsem mu: „Milosti, jestliže jste již připraven, řeknu myslivcům, aby zatroubili.“ Můj pán se ke mně obrátil, řka, abych, k ďasu, přestal s tím oslovováním, a naznačil mi, že neví, o čem mluvím. Tu jsem mu ukázal hůl a kožený kabát na svých ramenou, prose, aby hon neodkládal. Regent se však dopálil a odpověděl mi, že sice má na mysli honbu, ale nikoli teď a nikoli toho druhu jako já. „Bylo by mi milejší,“ děl vposled, „kdybyste nebláznil a zůstal u svých knih.“ Řka to, vyhlédl oknem a spatřil hlouček honců, lesmistra a revírníky, které jsem shromáždil. Bylo mi trapné, když na ně volal, aby šli po svém a nedali se pro nic za nic zbubnovat.

Měl jsem mezi těmi lidmi několik věřitelů a nebylo mi lhostejné, že můj pán se mnou před nimi mluví jako s obejdou.

Řekl jsem o Stoklasovi příliš málo, z těch několika slov nikdo nepozná, co je takový pán zač. Vezmu to alespoň z první vody a narychlo shrnu význačné rysy jeho povahy: Nebyl šlechtic, měl peněz, až mu padaly z kapsy, vykal lokajům, svým dcerám říkal ty, zřídka se zlobil, mluvil vybraně, měl tupý nos a knírek střižený po anglicku, zanedbával stáj, na nic si nepotrpěl, byl řasík na účty, měl býčí šíji a stejný vkus se mnou, pokud jde o víno, víc hospodařil, než vévodil, měl věčně starosti a věčně byl v rozpacích. Revírníci, břicháči z důchodu a správcové dvorů se dívali na Stoklasu skrz prsty a já jsem ho měl dost hned od počátku.

Příhod podobných výstupu, za něhož pan Stoklasa křičel z okna a za něhož užíval tak málo vybraných výrazů, bylo na Kratochvíli málo. Tato nezvyklost zvětšovala však účín mého pokárání. Báľ jsem se, že jsem mnoho ztratil v očích revírníků, a sotva můj pán poodešel, horempádem jsem za nimi pospíchal. Chtěl jsem jim věc vysvětlit v lepší smysl. Usadili jsme se u starého Rychtery, to jest u lesmistra, který se tak jmenoval, a já, maje, jak se říká, rozum v hrsti, vymýšlel jsem výmluvy, jak bych z té bryndy vyvázl se zdravou kůží. Domníval jsem se, že těch několik mysliveckých mládenců je na Stoklasu ještě příliš mnoho, a spustil jsem asi takto:

„Pánové, víte, že náš regent není vévoda a že ho popuzuje každá zmínka o vévodství. Co jste to ztropili za nesmysl? Jak špatně jste nám porozuměli! On a já jsme chtěli vyplašit někde v lesních loukách zajíčka, nic více. Chtěli jsme jiti v družném hovoru a stříletí jen tak mimochodem. Jde nám o sport a o myšlenku, kterou sledujeme, krácejíce polem. Váš průvod by nám překážel. Odložte mravy, jež kvetly na zámku Kratochvíli za průkazských časů, a přijměte prosté smýšlení občanské. Nic odtud na lesklý vnějšek!“

Neřekl jsem ještě ani polovinu toho, co jsem měl připraveno, když se ozval telefonní zvonek. Můj pán volal lesmistra. Starý Rychtera vzal sluchátko a zakryl si dlaní levé ucho. Odmlčel jsem se a pozoroval jeho tvář. Nebylo nesnadno uhodnouti, že hlas z telefonu mu ukládá jakýsi úkol. Obličej lesmistruv se prodlužoval a jeho pohled spočinul na mně s výrazem, ježž náležitý posuněk učinil

srozumitelným. Říkal mi: No počkej, chlapíku! – Báł jsem se, že jde o nové ústrky, a vskutku! Náš nový pán nařizoval, aby lesmistr dal připravit střelecké vozíky, aby dal natřít sedla, vyčistit třmeny, udidla, ručnice, brašny, řemení na koroptve, tesáky na jeleny a všechno ostatní, jež vyjmenoval páté přes deváté a tak, jak to k sobě nepatří. Lovčí zámeček měl býti vymeten, zbaven pavučin a umyt, do kamen mělo být naloženo dříví, do nádob voda. „Krátce,“ řekl, „připravte všechno pro vznešené hosty.“

Vytratil jsem se z kanceláře lesníků, nemaje dále zájem na jejich hádanicích, a šel jsem do kuchyně. Na mém starém místě seděl řezník a proti němu stála nejstarší kuchařka. Sotva si mě povšimli, jak byli zabrání do hovoru o Stoklasových chlěvcích. „Potom zabijeme vepřika a skopce,“ děl řezník, zvedaje poslední dva prsty levé ruky.

To mi dostačilo; vrhl jsem krátký pohled k myčkám nádobí a do přípravný jídel (je to část kuchyně oddělená od ostatních prostor zasouvacími dveřmi), a tu jsem spatřil, že se to všude hemží služkami. Holky stály nad mísničky, jedna měla v rukách pánev, druhá špikovačku, třetí metlici na smetanu a všechny se škaředily jako pěchota před útokem.

Nenasedám nikdy do vozu, pokud nezapřáhli. Moje místo bylo teď jinde. Odcházel jsem z kuchyně, přemýšleje o změnách, kterých náš zámek doznává, a činil jsem si výčitky pro svou nevšímavost. Kdybych se byl včera a předevčírem díval, nemohly mi přece ujít tak velikolepé přípravy.

Byl jsem zabrán do úvah a tu jsem se srazil s výrostkem jménem Marcel. Dal jsem se s ním do řeči a vyptával jsem se, co a jak. Marcel nesl plnou náruč nábojnic a měl oči navrch hlavy. Nedostal jsem z něho kloudného slova. Teprve později, jednak ve stájích, jednak v rozmluvách s lokaji, jsem měl příležitost zevrubně se obeznámiti se záměry našeho pána. Chystal se opravdu obnoviti prastaré obyčeje. Chystal hostinu tak zatrachtilou, tak velikou, tak skvoucí, že se nikdo na nic podobného nepamatoval.

Nešlo mi to do hlavy. Dlouho jsem hledal, co za tou okázalostí asi vězí, a nemohl jsem si věc vyložit jinak, než že honička po lesích je záminka k hostině, hostina k nádheře a nádhera že má zalepit hubu posměváčkům, kteří jako já ukazují hned na starého vévodu, zatajujíce, že byl držgrešle, hned na Stoklasu, shrnujíce na jeho hlavu nesnáze nového běhu věcí. (Tak se stává, že ten, který se včas ztratil, je chválen, a ten, který zůstal, vychází ze srovnání pocuchán až běda.)

Domníval jsem se, že Stoklasa chce vytříit utrhačům zrak. Proti tomu jsem neměl podstatných námitek, ale bál jsem se, že přežene léčení. Kdykoli se totiž nějaký chrapoun navlékne do vévodských spodků, vždycky je prodře.

Neříkám to proto, že bych litoval starého PÁNA Z PRŮKAZŮ (vezmi ho ďas! a vezmi ďas jeho svršky!), ale je to vždy poněkud truchlivá podívaná pro našince, který ví, co a jak, když jedni napodobují škleb druhých a tak se pitvoří a činí si takové násilí, až si vymknou sanice. Věc začne nevinnými hostinami a končí úpadkem. Mám nadmíru nerad hůl soudního vykonavatele a nepřeji lidem nic podobného.

Stoklasova horlivá snaha mi čpěla těmito věcmi na hony. Slyšel jsem, že pozval jednoho z našich sousedů. Byl to zchytralý ptáček a současně pyšný jako čert. Jmenoval se hrabě Alfréd Koda. Rozumí se, že neměl groše. Státní převrat ho zbavil několika dvorců a od těch dob to s ním bylo nanicovaté. Bál jsem se, že z nás bude tahat peníze a že jeho přátelství draze zaplatíme. Vždyť ten člověk si o sobě myslel bůhvíco! Zdráhal se mluvit s lidmi, již nejsou hrabata nebo baroni, a raději nevycházel ze svých zdí. Když jsem tak uvážil, kdo je Stoklasa a kdo je ten druhý, když jsem tak uvážil, že hrabě ohrnuje nos po občanských ctnostech a můj pán po šlechtě, cítil jsem čertovinu a řekl jsem si: to nebude zadarmo, Spero!

Zatím bylo u nás boží dopuštění. Dvě komorné, které se rády přitrou k pánům, chystaly pro hraběte Kodu postel. Každá, jak uměla, každá podle vlastní hlavy. To se ví, že byl z toho křik. Na

neštěstí nespustily slečny samy, na neštěstí se tehdy u nás vadil kdekdo a celá Kratochvíle se otřásala hlomozem.

Dnes se řekne: na chodbě křičely slečinky. Anebo: kuchyně zněla, v kolně zpívali a Marcel práskal dveřmi. Dnes se to řekne, ale poslouvejte, když je to živé, když se ten hluk rodí! Ta ženská vřískne, ta se zachechtá a Frída brečí. Proč? Povídá, že si skřípla prst, ale to není to pravé. Má milence. Před chvilkou přišel do kuchyně pro omastek (chce natřít koním kopyta), a místo aby si všiml své přítelkyně, chytil se jiného děvčete. Šeptal jí něco do ucha. Frída to zahlédla a teď si stýská. Bože, ta má hlas!

Zavřel jsem se v nejodlehlejší světnici, ale hlomoz stoupal až do mého kouta.

Kratochvíle v lesku

Na druhý den se konala honba. Vstal jsem již o šesté. Pod mými okny klapaly podkovy a já jsem cítil veselost. Nastával prosincový den. Nebe bylo nízké a tma zvolna ustupovala. Sešel jsem dolů. Naši myslivci byli již po snídani a krátili si čas proroctvími, bude-li pršet či nic. Zdržel jsem se s nimi drahnou chvílí, neboť nemám obžerného zvyku jísti, sotva jsem si protřel oči.

V zámeckém křídle, kde bydlel Stoklasa, rozsvěcovalo se jedno okno po druhém. Uhadoval jsem, že slečna Michaela právě vstala. Vida to, pokynul jsem, aby otevřeli východní a jižní branku, neboť z těchto světových stran vedou k našemu zámku cesty. „Pamatuj si,“ řekl jsem vrátnému, abych mu osladil džinu na lačný život, „pokud tvůj pán neopustí lože, mají být brány na zámku, ale jak vstane, je přichystán přivítat hosta. A to je poučení z časů krále Holce, abys věděl, ty pytlíku!“

Takto rozmlouvající, dočkali jsme se osmé hodiny a prvních návštěvníků. Do zámeckého dvora se začaly sjížděti kočáry a motorová vozidla krytá a nekrytá, nádherná a zbídačená – každé jiné. Každé jiné značky, každé jiné barvy a soustavy. Kratochvíle pamatuje zatroubené krásné časy, ale bůh ví, společnost, která se shromažďovala, byla přece jen velikolepá. Pánové s širokými rameny, dámy bez řader, dámy s ručnicemi, androgyni, lovci, amazonky a všichni oděni podle poslední módy. A všichni po snídani! Michaela stála na schodech a vítala známé z města. Byl čas, abych vkročil za hosty do připravených světnic.

Pozdravil jsem Stoklasu a ptal jsem se ho po hraběti Kodovi. – Nic, žádná odpověď. Pánové a dámy stáli trochu zaraženě a nikdo si mě nevšímal. Obrátil jsem se na staré známé. – Susanne si hleděla svého a slečna Ellen mi zůstala dlužna odpověď.

Musím říci, že Ellen je z jakéhosi hnízda od skotských jezer. Kdož ví, co na světě všechno neviděla, ale u nás jí byla přisouzena úloha

anglické dámy, a milá Ellen (volky nevolky) se tváří jako miss z románu o velké společnosti.

Dámy se držely v klubku a pánové se rozestavili podle stěn. Jeden si překládal nohu přes nohu, druhý bubnoval na stolní desku a třetí otáčel knoflíkem u rukávu.

Líbí se vám to? Je to nenucené? Až příliš! Tato nenucenost čpěla potem a snahou po dobrém chování. Můj bože, lidem vévodského mravu nejde o nějaké to zakoktání, ani o nesmysl, který sem tam prohodí. Nad tím se vždycky přivřelo oko, ale nikdy jsem neslyšel chválit člověka, který si dává tak pozor na svůj zobáček, že nepromluví. – Co byste řekli, kdybych, rudý až po kořínky vlasů, se před vámi rozkročil a do omrzení otvíral a zavíral pěst, nevěda, z kterého sudu mám začít své vypravování? – Jakže? Mlčeti před tak vybraným panstvem? Mlčeti před slečinkami, které si natáhly lovecké spodky a přicházejí na hon?

Za starých časů se to u nás hemžilo o podobných příležitostech ochechulemi a vizunami. Žádná z těch hraběnek nemohla dnešním slečnám podat ani leštadlo na střevíce, ale měli jste slyšet, jak jsme je vítali! A měli jste slyšet, jak se měly samy k světu! Všechny najednou se draly o slovo, štěbetaly, natrásaly se, kýchaly, špičkovaly se, chtěly se navzájem přehlušit a tropily takový hluk, že mi šla při zákusku hlava kolem.

A pánové? Vešli kašlajíce, chopili se sklenic, opřeli si dlaně o stehna a lhali, jak když tiskne. Panečku, to byli jiní chlapíci! Kampak na ně s vaším: Chtěl bych poznamenat... Nebo: Dovolte, abych se zmínil... Ti by nestáli s rukama na nákrčnicích, s dlaní před ústy a s loktem přitaženým k tělu.

Pan Stoklasa mě představil asi deseti pánům, ten byl statkář, ten odborový rada, onen přednosta úřadu, třetí advokát, čtvrtý továrník, a tak to šlo vesele až po tajemníky. Pánové mi tiskli prsty a dámy dovolily, abych jim políbil hřbet ruky. Mohl jsem na nich nechat oči. Některé z nich byly velmi krásné, ale nad ostatní se mi líbila jakási plavovláska jménem Eleonora. Sotva jsem se k ní dostal,

snažil jsem se ji rozesmát nějakou povídkou, a abych jí dodal chuti, chechtal jsem se vydávaje zvuky, jako když se trhá plátno.

Někteří pánové se po mně ohlíželi, dávajíce najevo svůj údiv. To mě zarazilo, ale jeden z hostů mého pána, jakýsi znamenitý člověk, jménem Jakub Lhota, ke mně přistoupil a řekl mi, že se mu líbím. „K čemu se, u čerta, chcete upejpat?“ pravil, pokládaje mi ruku na rameno, „jen se smějte, co hrdlo ráčí. Jen vesele, jen do toho! A víte-li nějakou rozmarnou příhodu, sem s ní!“ Chtěl jsem se tomu dobrému pánovi zavděčit, a aby to nikdo neslyšel, vypravoval jsem mu příhodu s lékařem Duvaletem, při níž ztratila slečna de Perien panenství.

Když jsem dokončil svůj příběh, zavolał pan Jakub Lhota svého syna, který se jmenoval Jan, a řekl mu, že mám ducha. „Drž se,“ pravil, „vzdělaných lidí.“ Podal jsem Janovi ruku hotov uzavřítí s ním přátelství, neboť, abych mluvil pravdu, jeho otec byl z nejmocnějších lidí v republice.

Člověk, s nímž jsem právě domluvil, totiž pan Jakub, chodil zešíroka, měl vévodskou tvář a držení jeho těla bylo maršálské. Ten chlapík se nestal ministrem a nepřijal žádného úřadu proto, že může toho všeho (a ještě snad větších poct) dosáhnout, kdykoliv se mu zachce. Slýchal jsem jeho jméno již dávno předtím a věděl jsem, jak má dlouhé ruce. „Bernarde,“ pomyslíl jsem si, „ten vlídný pán změní možná tvůj osud. Hleď, aby ses mu zalíbil. Je to hlava velkostatkářského křídla největší politické strany. Je to novodobé kníže a podobní sekáči něco zmohou. Drž se, Bernarde, drž se ho ze všech sil!“

Když jsem potom uvážil, co může Jakub Lhota vykonat pro mého pána, začalo mi svítat. „Tudy na to!“ řekl jsem si, „proto pan Stoklasa pořádá tak veliký hon, proto jsme pozvali hraběte Kodu. Pravda, pravda! Vždyť ti dva (to jest pan Jakub a Koda) se sváří na jakýchsi cizozemských soudech a mohli by se krásně dohodnout u našich mís a u našich lahví. To pozvání hraběte je věru krásná úsluha panu Jakobovi! Jářku, to jsme zas jednou něco správně sehráli a advokát praskne zlostí.“

Náš advokát se jmenoval doktor Pustina. Věděl jsem o něm, že se po válce postavil v čelo domkářům téže politické strany, v níž vládl pan Jakub Lhota. Řečený advokát se tvářil jako chud'as (ale měl peníze). Bylo o něm známo, že si myslí na slečnu Michaelu. Já jsem u něho upadl v nemilost. Měl mě v žaludku a byl by mě utopil třeba na lžíci vody. Proč? Pánové, máte jinou příčinu, pro niž odmítáte hrách s uzeným, než že vám ta krmě nechutná? Myslím, že jsem doktorovi nikdy nepřišlápl prázku. Nemohl mě cítit prostě proto, že jsem mu nešel pod vousy. Já mu ovšem oplácel stejnými pocity.

Domnívám se, že poznáte arcilišáka od poctivých lidí právě tak jako já. Představte si tedy chlapa s oválnou tváří a chuchvalcem licousů a ruměncem, který je v ustavičném pohybu jako mořský příliv a odliv. Pokud jde o výšku, měří náš advokát 170 centimetrů, nos má římský a chrup netopýří. Platil za šviháka, ale mně z něho bylo nanic a slečně Michaelu jak by smet. Jmenoval se Josef. Byl právním zástupcem mého pána při prodeji statku Kratochvíle a jsem přesvědčen, že tahal Stoklasu za nos. Chtěl se především oženit s Michaelou. To ostatní ho zajímalo až v druhé řadě, až potom, až snad po svatbě, kdy už by šlo o jeho vlastní kabát. Domkářské křídlo advokátovo mělo jakýsi vliv, ale před panem Jakubem se museli všichni schovat! Hrome, když jsem tak ty dva porovnával, byl advokát věru k politování. Kampak na pana Jakuba s právníckými kličkami! Kampak na něho s domkářskou politikou!

Přítomnost velmožů mi dodává odvahy. Pil jsem o sto šest a chtěl jsem advokátovi zahrát nějaký zatrolený kousek. Podobní lidé se ale vyznají v tlačenci a já (pouhý knihovníček a bezelstný chlap) jsem na zámku platil o něco víc než lokaj a o něco méně než kuchář. Bylo těžké dostat se Pustinovi na kobyliku. Viděl jsem, že je obklopen odborovými přednosty a že s nimi dokonce mluví trochu spatra.

Zatím pan Jakub dopil číšku čaje, staví ji na stolek, odkašlává a blíží se k advokátově skupině. Úřednické šarže mu ustupují s cesty a oba političtí kohouti stojí tváří v tvář.

„Co je u vás nového, doktore?“ praví pan Jakub.

„Pracujeme ze všech sil a naše myšlenka získává půdu.“